

Piše: Igor Isailović

Pravo na informisanje manjinskih članova/akcionara

Arogancija i diktatura nisu samo odlike nekih naših (više bivših nego sadašnjih) političara, već je ova loša osobina zastupljena i kod pojedinih naših biznismena. To je samo još jedan dokaz da je mlado demokratsko društvo tek u razvoju. Naime, pojedinim biznismenima je dovoljno da budu vlasnici 51% udela/akcija određenog društva, pa da, suprotno načelu bona fides, najgrublje krše prava ostalih članova/akcionara društva.

Obično se najviše ignoriše pravo manjinskih članova da budu informisani o poslovanju ili finansijskom stanju društva, što sa druge strane daje mogućnost većinskim članovima/akcionarima da raznim malverzacijama zajedničko društvo obezvrede, te za beznačajna sredstva otkupe ostale udele/akcije.

Da bi se osujetile obe nezakonite aktivnosti, te da bi se zaštitila prava manjinskih članova/akcionara, pre svega na informisanje, zakonodavac je na precizan način normirao ovu oblast.

Pravo na informisanje

Pre svega, zakonom je na jasan način propisano da je privredno društvo (zastupnik po zakonu) dužno da svoje ortake, članove ili akcionare informiše o svom poslovanju i finansijskom stanju i da im učini dostupnim informacije i dokumenta koja se, u skladu sa ovim zakonom, osnivačkim aktom ili statutom moraju učiniti dostupnima.

Ukoliko direktor/predsednik upravnog odbora ili neko treće lice koje je zastupnik po zakonu društva, postupi suprotno navedenoj odredbi, te na bilo koji način onemogućiti manjinskog člana da bude informisan o poslovanju svog društva, biće dužan da manjinskom članu nadoknadi svu eventualnu štetu koja bude prouzrokovana. Osnovano se postavlja pitanje o obimu odgovornosti, tj. za koju bi štetu trebalo da odgovara zastupnik po zakonu.

O ovom pitanju zakon ne pruža adekvatne odgovore, ali stav je pravne prakse da zastupnik po zakonu odgovora za štetu, koju bi trebalo

opredeliti, na sledeći način: „Zastupnik po zakonu odgovora za eventualno smanjenje vrednosti društva u periodu za koji je manjinski vlasnik zahtevao informacije o poslovanju, a koje su mu uskraćene od strane zastupnika po zakonu”.

Osim što manjinskom članu za eventualnu štetu solidarno odgovaraju zastupnik i društvo, manjinski član ima pravo da od suda u vanparničnom postupku zahteva nalog za postupanje zastupnika po zahtevu za informisanje.

Check list

Zlatno pravilo, da je za dobar tj. sveobuhvatan odgovor potrebno znati kako postaviti pravo pitanje, važi i u ovom slučaju. Naime, sasvim je opravdano kada zastupnici po zakonu zahtev za informisanje koji glasi: „Zahtevam da mi se dostave sve isprave društva” okarakteriše kao neodređen zahtev, budući da poslovna dokumentacija određenog društva može biti preobimna, tj. uvid u svu dokumentaciju može da blokira poslovanje društva, što nije intencija ove odredbe.

Zahtev za uvid u poslovnu dokumentaciju društva, na osnovu koje bi manjinski član trebalo da dobije prve i najbitnije informacije, na osnovu kojih bi mogao da oceni da li zastupnik dobro obavlja svoju dužnost, trebalo bi da sadrži sledeći zahtev za uvid u:

- **Delovodnu knjigu društva** tj. knjigu zavedenih isprava. Uvidom u delovodnu knjigu društva manjinski član bi jasno mogao da popiše sve za njega zanimljive isprave.
- **Knjigu menica** – na osnovu ove knjige, manjinski član bi brzo mogao da vidi koliko je menica društvo izdalo, te kada se može očekivati eventualna opasnost za društvo. U ovom segmentu situacija će biti daleko jasnija kada se evidentiranje menica bude poverilo NBS, tj. očekuje se samo da NBS donese pravilnik kojim bi bila regulisana ova oblast. Nadamo se da će NBS imati sluha, te da će podaci o izdatim menicama biti dostupna svima, što će dalje ubrzati i olakšati „privredni život”.
- **Knjigu odluka** – Na osnovu nje bi trebalo da manjinski akcionar-član bude upoznat sa svim održanim skupštinama, te eventualnim odlukama sa skupština. U ovoj oblasti bi trebalo uvesti pravila iz uporednog zakonodavstva, tako da postoji obaveza da svakoj sednici skupštine bude prisutan notar, čime bi se izbegle eventualne zloupotrebe i antidatiranje odluka skupštine.
- **Knjigu pošte**
- **Izvide sa računa iz svih poslovnih banaka**

Naravno, osim ovih isprava, potrebno je konsultovati finansijske stručnjake, u pogledu zahteva za dostavljanje ostale poslovne dokumentacije, kakve su npr: bilans stanja, bilans uspeha itd.

Stručni poverenik

Na predlog manjinskih akcionara/članova, koji raspolažu sa najmanje 20% osnovnog kapitala društva, skupština društva može da izabere stručnog poverenika radi pregleda finansijskih izveštaja, kao i poslovnih knjiga društva u poslednje tri godine.

Ukoliko skupština ne donese odluku o izboru stručnog poverenika, na zahtev tih akcionara/članova sud u vanparničnom postupku imenuje jednog ili više stručnih poverenika, ako se učini verovatnim postojanje povrede zakona ili osnivačkog akta. Za stručnog poverenika može se izabrati lice koje ispunjava uslove propisane zakonom, kojim se uređuje računovodstvo i revizija. Mandat, prava, dužnosti i odgovornosti i druga pitanja statusa stručnog poverenika određuju se

u statutu društva ili odlukom o njegovom izboru. Stručni poverenik ovlašćen je da pregleda poslovne knjige i dokumentaciju akcionarskog društva i da traži obaveštenja i izjave od članova upravnog odbora i nadzornog odbora društva, kao i od lica zaposlenih u društvu, kako bi utvrdio stanje poslovanja u društvu. Lica od kojih stručni poverenik zatraži obaveštenja i izjave dužni su da ih daju bez odlaganja i istinito. Stručni poverenik je dužan da izveštaj o izvršenoj posebnoj reviziji bez odlaganja dostavi upravnom odboru i nadzornom odboru akcionarskog društva, u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i revizija. Akcionari/članovi društva, koji su podneli zahtev za imenovanje stručnog poverenika od strane suda, imaju pravo na uvid u njegov izveštaj i u dokumentaciju koja mu je priložena.

Istupanje člana

Član društva s ograničenom odgovornošću može istupiti iz društva, ako mu ostali članovi ili društvo svojim radnjama i postupcima prouzrokuju štetu, ako je sprečen u ostvarivanju svojih prava u društvu ili mu neki članovi društva ili društvo nameću nesrazmerne obaveze, kao i iz drugih opravdanih razloga, kao što je i šikaniranje u pogledu informisanja člana.

Ukoliko član ispunjava uslove za istupanje, te ukoliko se njegovi razlozi za istupanje osporavaju, član društva s ograničenom odgovornošću ima pravo da pokrene postupak pred nadležnim sudom, u cilju utvrđivanja opravdanosti razloga za istupanje.

Član društva, koji istupa iz društva iz opravdanih razloga, ima pravo na naknadu tržišne vrednosti udela, kao i na naknadu prouzrokovane štete.

Istupanjem i isključenjem člana društva s ograničenom odgovornošću prestaje njegovo svojstvo člana u društvu i sva prava koja iz toga proizlaze.

U cilju obezbeđenja isplate potraživanja po osnovu istupanja odnosno isključenja člana društva s ograni-

čenom odgovornošću, sud može suspendovati članska prava u društvu i odrediti druge privremene mere.

Prestanak društva

Po zahtevu manjinskih akcionara, koji u akcionarskom društvu poseduju najmanje 20% akcija osnovnog kapitala društva, nadležni sud može naložiti prestanak društva ili druge mere, ako:

- 1) članovi upravnog odbora društva ne mogu da vode poslove društva, bilo zbog podele ili drugih razloga, a akcionari društva ne mogu da prekinu blokadu, tako da se poslovi društva ne mogu više voditi u interesu akcionara društva;
- 2) su akcionari blokirani u odlučivanju i na najmanje dve uzastopne godišnje skupštine ne uspeju da izaberu članove upravnog odbora društva, tako da se poslovi društva ne mogu voditi u interesu društva;
- 3) članovi upravnog odbora društva, kao i članovi drugih organa društva deluju protivzakonito, nepošteno ili prevarno prema akcionarima koji podnose takav zahtev;
- 4) se imovina društva rasipa i umanjuje.

Ako sud ne pokrene postupak prestanka društva, može naložiti jednu ili više mera, a naročito:

- 1) razrešenje bilo kog člana upravnog odbora ili izvršnog odbora;
- 2) izbor člana upravnog odbora ili izvršnog odbora društva;
- 3) imenovanje privremenog zastupnika društva;
- 4) reviziju računovodstvenih izveštaja društva i popis imovine društva;
- 5) plaćanje dividende;
- 6) kupovinu akcija manjinskih akcionara koji su podneli zahtev za kupovinu od strane društva, po vrednosti utvrđenoj od strane suda, na osnovu nalaza nezavisnog procenjivača;
- 7) naknadu štete bilo kom licu kome je prouzrokovana.

Ove odredbe supsidijerno se primenjuju i kada su u pitanju društva sa ograničenom odgovornošću.☞

Igor Isailović, advokat